

ISTORIJAT I RAZVOJ SPECIJALNE PSIHIJATRIJSKE BOLNICE „DR SLAVOLJUB BAKALOVIĆ“ U VRŠČU

Tatjana Voskresenski ¹

Milan Bešlin

Srdan Milovanović ^{2,3}

UDK: 614.2:616.89(091)(497.11)

- 1 Specijalna bolnica „Dr Slavoljub Bakalović“, Vršac, Srbija
- 2 Klinika za psihijatriju, Klinički centar Srbije, Beograd, Srbija
- 3 Medicinski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Beograd, Srbija

U gradu pod kulom, još je polovinom XVIII veka osnovana „Nemačka opštinska bolnica kod neporočne Marije“ u zgradi gde su bile smeštene siromašne nemačke porodice (sadašnja ulica Nikite Tolstoja), a u srpskom delu grada 1779. godine dobrovoljnim prilozima i poklonima građana, Srpska crkvena opština izgradila je špitalj u porti Saborne crkve koji je i predstavljao prvu bolnicu u ovom regionu.

Početak rada psihijatrijske bolnice u Vršcu datira od druge polovine 1952. godine kada su predlogom Saveta za narodno zdravlje Narodne Republike Srbije i tadašnjeg ministra za narodno zdravlje i socijalnu politiku Srbije Spasenije Cane Babović, otvoreni u Vršcu prvi depadansi beogradske psihijatrijske bolnice (sadašnje Bolnice „Dr Laza K. Lazarević“) [1, 2, 3].

Kratak sadržaj

U radu autori iznose najvažnije podatke u vezi razvoja psihijatrijske bolnice u Vršcu. Pominju se značajni datumi i događaji i ličnosti u vezi sa osnivanjem bolnice i njenog daljeg rada i razvoja sve do današnjih dana. Danas je bolnički kapacitet ustanove 900 postelja, a bolnica ima stalno zaposlenih 356 radnika. Početkom 2008. godine od strane Ministarstva za zdravlje Republike Srbije i Izvršnog Veća Vojvodine usvojen je novi Statut bolnice, a sa njim i promena naziva bolnice iz Neuropsihijatrijska bolnica u Specijalna bolnica za psihijatrijske bolesti „ Dr Slavoljub Bakalović“.

Ključne reči: Vršac, psihijatrijska bolnica, psihijatrija

Bolnica je tada formirana u napuštenim vojnim objektima koji su se sastojali od 21 zgrade bivše kasarne. Preuzete zgrade bile su u vrlo lošem stanju tako da su u potpunosti morale biti adaptirane, bolnički krug je bio neuređen i dehumanizovan.

U bolnicu je oktobra 1952. godine prvo primljeno 18 psihijatrijskih bolesnika iz Beograda koji su se nalazili u dobroj remisiji. U pratnji bolesnika bili su, nadzornik kruga beogradske psihijatrijske bolnice, Boža Đorđević i tri novoprimljena radnika (Bojović Milja, dugo bolničar u ovoj ustanovi, Miroslavljević Rade, sa vojno-sanitetskim kursom i jedna osoba čije ime nije zapisano). Bolesnici i osoblje bili su zajedno smešteni, u današnjem paviljonu broj 2. Krajem novembra iste godine, u bolnicu je došao pomoćnik upravnika za administrativno-finansij-

ske poslove, Ilija Krznarić, koju je istu dužnost obavljao i u beogradskoj psihijatrijskoj bolnici, a decembra 1952. godine pristizhe prva grupa bolničara bez kvalifikacija i lekarski pomoćnik Stanimir Kosanić (kasnije lekar u Beogradu), koji organizuje jednomesečni kurs za bolničare. Krajem te godine, u delu paviljona još je bila vojska, a na kapiji je stajao stražar [1, 2].

Januara 1953. godine organizuje se u ustanovi prvi kurs za bolničare. Pohađali su ga ljudi koji su prvi put bili u kontaktu sa zdravstvenim, a posebno psihijatrijskim radom. Istog meseca dolaze dr Ljubica Martinović, prvi lekar specijalista Bolnice i dva lekarska pomoćnika (Đorđe Nićifor, kasnije neuropsihijatar i Živković Đorđe socijalni radnik). Početkom februara osposobljeni su paviljoni 2 i 3 za prijem muških i ženskih bolesnika, upravna zgrada, a započeto je sa adaptacijama zgrada gerijatrijskog odeljenja i „stare“ kuhinje. Februara meseca 1953. godine, u toku noći iz Beograda prevedena je druga grupa od oko 70 bolesnika (35 muškaraca i 35 žena) u pratnji Pavlović Vlade, kasnije dugogodišnjeg nadzornika kruga i penzionera ove ustanove. Radilo se o „mirnim“ bolesnicima, koji su bili uznemireni u novoj sredini. Sredinom 1953. godine smeštajni kapacitet od 200 postelja bio je ispunjen, a broj zaposlenih bio je 45. Posteljni kapacitet bolnice se kontinuirano povećavao tako da je krajem te godine bolnica imala oko 300 pacijenata. Spojeni su paviljoni 7, 8 i 11, 12, započete su adaptacije paviljona 13, 14 i perionice. Ljubica Đorđević, medicinska sestra, postavljena je za glavnu sestru Bolnice (kasnije je bi-

la glavna sestra beogradske psihijatrijske bolnice) [1, 2].

Rešenjem Izvršnog veća Narodne Republike . Srbije IV broj 326 od 29. decembra 1953. godine, osnovana je samostalna ustanova, Psihijatrijska bolnica Vršac, do tada depandansa pod patronatom beogradske psihijatrijske bolnice. Taj datum smatra se datumom osnivanja Bolnice i danas se slavi kao dan Bolnice [1, 2, 3].

Marta meseca 1954. godine konstituisan je i prvi organ upravljanja, Upravni odbor bolnice, a prvi predsednik bio je Ljubomir Jovanović iz Beograda. Na kratko, za prvog upravnika Bolnice postavljena je dr Milena Dojčinović, lekar specijalista beogradske psihijatrijske bolnice. Na VI. sednici Upravnog odbora za njenog zamenika izabrana je dr Ljubica Martinović, lekar specijalista Bolnice.

6. januara 1955. godine postavljen je novi upravnik bolnice, Maksimović dr Božidar, infektolog, penzionisani oficir. U tom periodu bolnica dobija obeležja medicinske ustanove, što je svakako bio veliki korak. Marta meseca adaptiran je paviljon broj 5 namenjen duševnim bolesnicima sa telesnim oboljenjima („T“). Pri njemu je bila centralna bolnička ambulanta, bolnička laboratorija, a kasnije rentgen. U tom periodu bolnica je imala kapacitet od 710 postelja i uposlenih pet medicinskih tehničara i 70 bolničara. Svi paviljoni bolnice uglavnom su bili adaptirani, a pojedini paviljoni gde su bili najteži bolesnici bili su ograđeni žičanim ogradama, a na zidovima odeljenja nalazila se bodljikava žica. Paviljoni 5,15 i 16 imali su samice. Na sednici Upravnog odbora 25.maja 1955. godine, pominje se ime dr Vojislava Nikolića, kasnije i

profesora Medicinskog fakulteta u Novom Sadu kao i njegovog zahtev da se naprave sportski tereni u okviru bolničkog kruga i sportska sala. U jesen iste godine počeli su sa radom u bolnici i dr Mato Vajs i dr Nikola Rogatkin, lekar iz Vršca. Krajem 1955. na paviljonu br. 6 otvorena je insulinska stanica sa elektrošok terapijom. U tom periodu Bolnica je imala mali broj lekara, medicinskih tehničara i veći broj bolničara. Jedini lekar, specijalista, psihijatar bila je dr Ljubica Martinović, šef psihijatrijske službe. Tokom 1956. godine, uz saglasnost Upravnog odbora ustanove primljen je u ustanovu lekar iz Beograda dr Slavoljub Bakalović (1927-1976). Medicinske kadrove ustanove kontinuirano su edukovali instruktori iz Beograda, prim. dr Stevan Jovanović (1903-1989), upravnik beogradske psihijatrijske bolnice, i kasnije, prim. dr Svetislav Popović, šef odeljenja u istoj ustanovi. Imenovani su zajedno sa dr Božidarem Maksimovićem, bili prvi učitelji zdravstvenih radnika Bolnice. Tokom 1956/1957. i 1958/1959. godine, organizovane su još dve jednogodišnje škole za bolničare iz koje su izašle dve generacije kvalifikovanih bolničara. Inače, 1956. godine Bolnica je dobila saglasnost Republičkog sekretarijata za zdravstvo i socijalnu politiku da može da obavlja staž iz psihijatrije za lekare na specijalizaciji (staž iz neurologije obavljao se na Klinici u Beogradu). To je bio izuzetno težak period. Finansijsko stanje bolnice je bilo loše. Trećina bolesnika svakodnevno je bila vezana u „košulje“. Radnici Bolnice iz tih dana, od medikamenata pominju „Šteklovu vodu“ (verovatno sa bromom), koja je bila dopremana u velikim posudama i bocama, a bolesnicima je davana kašika-

ma. Kasnije se pominje „Hypnal“ u ampulama. Bilo je to vreme kada se počelo sa primenom neuroleptika, mada tačni podaci kada se počelo sa primenom neuroleptika ne postoje, verovatno de je to bilo 1958. ili 1959. godine. Nakon toga nestaju košulje za vezivanje, samice, žičani kavezi oko paviljona“ i skidaju se bodljikave žice sa zidova. 1959. specijalizaciju iz neuropsihijatrije završio je dr Vojislav Nikolić, prvi neuropsihijatar koga je bolnica školovala. Prema njegovom predlogu, na paviljonu broj 2, oformljeno je prijemno (mešovito) odeljenje, na paviljonu broj 6 neurološko i posebno odeljenje za rehabilitaciju i radnu terapiju duševnih bolesnika. U okviru tog odeljenja otvaraju se radionice (krojačka, obučarska, za obradu metala, tapetarska), sekcije (muzička, literarna, dramska, slikarska) i unapređuju se forme fizičke rekreacije. Kasnije, bolesnici počinju da izdaju svoj časopis „Oazu“, 1960. godine [1].

Početakom 1960. godine kapacitet bolnice je bio 950 postelja i gotovo isto toliko pacijenata o kojima je brinulo šest lekara (četiri neuropsihijatra, internista i lekar opšte prakse), 13 medicinskih tehničara i 120 bolničara. 1963. godine, oformljena je specijalistička služba bolnice gde su se obavljali ambulantni pregledi pacijenata (od 1959. specijalistička ambulanta je radila pri Domu zdravlja u Vršcu). Tokom 1965. godine za pomoćnika upravnika opštih poslova postavljen je Milun Spasojević, a za vršioca dužnosti upravnika (a potom i upravnika), dr Slavoljub Bakalović. U periodu narednih 12 godina rukovođenja dr Bakalovića, pa sve do njegove prerane smrti, ova ustanova je doživela svoje najznačajnije stručne, kadrovske i organizacio-

ne uspone [4]. Veći broj lekara završava specijalizaciju iz neuropsihijatrije, što samoj instituciji daje jedan novi stručni kvalitet, a bolnička odeljenja dobijaju drugačiji izgled i diferenciraju se i profilšu prema nozološkim kategorijama bolesti. 1970. godine u Bolnici su pod pokroviteljstvom JUKO-a (Jugoslovenskog komiteta za rehabilitaciju u psihijatriji), organizovane prve savezne sportske igre duševnih bolesnika, a kasnije i 1983. godine. U tom periodu u okviru bolnice, pri odeljenju za rehabilitaciju osnovan je i Savet duševnih bolesnika, a potom i u okviru drugih odeljenja započinje se sa radom u malim grupama i terapijskim zajednicama. Formira se savetovalište za alkoholizam i opštinski klub lečenih alkoholičara. Bila su to prva sociopsihijatrijska strujanja. Od 1979. godine u ime zahvalnosti dr Slavoljubu Bakaloviću, za sve što je učinio za ovu instituciju i obeležio jedan značajan period njenog postojanja, bolnica nosi i njegovo ime. 1977. godine za direktora bolnice postavljen je dr Branko Vučković, neuropsihijatar, a za pomoćnika direktora medicinskih poslova dr Milorad Milić. Iste godine donete su odluke o izgradnji novih objekata (ambulantno-polikliničkog trakta, toplane i kuhinje), angažovanjem bolničkih i pokrajinskih sredstava, koji su završeni i svečano otvoreni 2. oktobra 1981. godine, na dan oslobođenja Vršca. [1,2]

Od 1980. pa sve do 2000. godine, direktor bolnice bio Dr Milan Bešlin. I u tom dugom periodu bolnica je nastavila svoju reorganizaciju u skladu sa tokovima savremene psihijatrije prolazeći periode kriza i uspona, ali nastavljajući svoj put ka modernoj bolnici. U tom periodu bolnica je bila domaćin i organizator

stručnih skupova sa temom „Psihijatrija i religija“ koji su postali tradicionalni za ovu instituciju. Do sada je bilo organizovano četiri stručna skupa, sa blagoslovom vladike banatskog, prvi 1991. godine, 1993., 1997. i poslednji 2006. godine. Od 1992. godine Bolnica je omogućila sveštenicima svih konfesija da drže obrede povodom verskih praznika u delu odeljenja za radnu terapiju i rehabilitaciju, a sa osnivanjem Dnevne bolnice 1999. godine, u delu dnevne bolnice postavlja se oltar i verski obredi se tu organizuju. U tom periodu bolnica je po svom posteljnomo fondu 1040 postelja, jedna od najvećih u zemlji, odmah nakon bolnice u Kovinu. 2006. godine izmenom uredbe o Planu mreže zdravstvenih institucija smanjuje se bolnički kapacitet ustanove na 900 postelja, bolnica ima stalno zaposlena 356 radnika, što je u svakom slučaju nedovoljno s obzirom na veliku popunjenost kapaciteta bolnice. Početkom 2008. godine od strane Ministarstva za zdravlje RS i Izvršnog Veća Vojvodine usvojen je novi Statut bolnice, a sa njim i promena naziva bolnice iz Neuropsihijatrijska bolnica u Specijalna bolnica za psihijatrijske bolesti „Dr Slavoljub Bakalović“.

U daljem periodu razvoja bolnice, sve do današnjih dana, kontinuirano se radi na promeni izgleda bolnice, humanizaciji uslova života i lečenja najtežih duševnih bolesnika, razvoju svih ekstrahospitalnih oblika lečenja, poboljšanju rehabilitacije i resocijalizacije psihijatrijskih pacijenata a i uporedo sa tim na postepenom smanjenju broja bolničkih postelja. Sve u cilju postanka ove institucije od nekadašnjeg azila do moderne psihijatrijske bolnice.

HISTORY AND DEVELOPMENT OF SPECIAL PSYCHIATRIC HOSPITAL "DR. SLAVOLJUB BAKALOVIĆ", VRŠAC

Tatjana Voskresenski ¹
Milan Bešlin
Srđan Milovanović ^{2,3}

- 1 Special hospital „Dr Slavoljub Bakalović“, Vršac, Serbia
- 2 Clinic for psychiatry, Clinical Center of Serbia, Belgrade, Serbia
- 3 School of Medicine, University of Belgrade, Belgrade, Serbia

Literatura:

1. Bešlin, M. 30 godina Neuropsihijatrijske bolnice 'Dr Slavoljub Bakalović' Vršac. Medicinski pregled 1984; 37(1-2): 71-4
2. Bešlin M. Četrdeset godina neuropsihijatrijske bolnice 'Dr Slavoljub Bakalović' u Vršcu. Aktualnosti iz neurologije, psihijatrije i graničnih područja 1994; 2(1-2):59-62.
3. Milovanović S., Jašović-Gašić M, Pantović M, Đukić-Dejanović S, Jovanović AA, Damjanović A, Ravanić D. The historical development of psychiatry in Serbia. Psychiatria Danubina 2009; 21 (2): 156-65.
4. Bešlin M. In memoriam Prim dr Slavoljub Bakalović. Medicinski pregled 1978; 31(5-6): 263-4.

Summary

The authors presents the most important data about development of psychiatric hospital in Vršac. Important dates, circumstances and persons are mentioned in connection to formation of the hospital, work and development up to these days. In this hospital today there is 900 beds, hospital employs 356 persons. At the beginning of 2008 under the decision of Ministry of Health of Republic of Serbia and The Executive Council of The Autonomous Province of Vojvodina the new Statute of the hospital has been adopted which included the change of name of the hospital from Neuropsychiatric hospital to Special hospital for psychiatric diseases „Dr. Slavoljub Bakalović“.

Key words: Vršac, psihijatrijska bolnica, psihijatrija

Tatjana Voskresenski
Specijalna bolnica za psihijatrijske bolesti
„Dr Slavoljub Bakalović“.
Podvršanska 13, 26300 Vršac
Tel: +381 13 834-548
Fax: +381 13: 833-934